

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. liepos 16 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Direktyva 93/13/EEB – 6 ir 7 straipsniai – Su vartotojais sudarytos sutartys – Hipoteka užtikrintos paskolos – Nesąžiningos sąlygos – Sąlyga, pagal kurią visos su hipotekos įregistravimu ir išregistravimu susijusios išlaidos tenka skolininkui – Šių sąlygų pripažinimo niekinėmis padariniai – Nacionalinio teismo įgaliojimai „nesąžininga“ pripažintos sąlygos atveju – Bylinėjimosi išlaidų paskirstymas – Supletyvinių nacionalinių nuostatų taikymas – 3 straipsnio 1 dalis – Sutarties sąlygų nesąžiningumo vertinimas – 4 straipsnio 2 dalis – Neatsižvelgimas į sąlygas, susijusias su pagrindiniu sutarties dalyku arba kainos ar atlygio adekvatumu – Sąlyga – 5 straipsnis – Pareiga aiškiai su suprantamai suformuluoti sutarties sąlygas – Bylinėjimosi išlaidos – Senatis – Veiksmingumo principas“

Sujungtose bylose C-224/19 ir C-259/19

dėl dviejų pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą; vieną jų pateikė *Juzgado de Primera Instancia n.º 17 de Palma de Mallorca* (Maljorkos Palmos pirmosios instancijos teismas Nr. 17, Ispanija) 2019 m. kovo 12 d. nutartimi (C-224/19) (Teisingumo Teismas ją gavo 2019 m. kovo 14 d.), o kitą – *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Ceuta* (Seutos pirmosios instancijos teismas, Ispanija) 2019 m. kovo 13 d. nutartimi (C-259/19) (Teisingumo Teismas ją gavo 2019 m. kovo 27 d.) bylose

CY

prieš

Caixabank SA (C-224/19)

ir

LG,

PK

prieš

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (C-259/19)

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija)

kuri sudaro kolegijos pirmininkas M. Vilaras, teisėjai S. Rodin (pranešėjas), D. Šváby, K. Jürimäe ir N. Piçarra,

generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe,

* Proceso kalba: ispanų.

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- CY, atstovaujamos *abogado* N. Martínez Blanco,
- *Caixabank SA*, atstovaujamos *abogado* J. Gutiérrez de Cabiedes Hidalgo de Caviedes,
- LG, atstovaujamos *abogado* R. Salamanca Sánchez ir *procuradora* M. C. Cruz Ruiz Reina,
- *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA*, atstovaujamos *abogados* C. Fernández Vicién, J. Capell Navarro ir A. Picón Franco,
- Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos L. Aguilera Ruiz ir M. J. García-Valdecasas Dorrego,
- Europos Komisijos, atstovaujamos J. Baquero Cruz ir N. Ruiz García,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 3–8 straipsnių išaiškinimo.
- 2 Šie prašymai buvo pateikti nagrinėjant CY ginčą su *Caixabank S.A.* bei LG ir PK ginčą su *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A.* dėl paskolos sutartyse, kuriose numatytos hipotekos garantijos, įtvirtintų nesąžiningų sąlygų.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 93/13 šešioliktoje, devynioliktoje, dvidešimtoje ir dvidešimt ketvirtoje konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„kadangi pasirinktų bendrų kriterijų pagrindu vertinant sąlygų nesąžiningumą, ypač kai vykdomas viešasis pardavimas ar tiekimas, ir taip, atsižvelgiant į vartotojų solidarumą, suteikiant kolektyvinės paslaugas, privalu iš viso įvertinti ir įvairius susijusius interesus; kadangi tai yra laikoma sąžiningumo reikalavimu; kadangi vertinant sąžiningumą ypač reikia atsižvelgti į šalių derybinių pozicijų tvirtumą, į tai ar vartotojas turėjo paskatų sutikti su sąlyga ir ar prekės arba paslaugos buvo parduotos arba suteiktos pagal specialų vartotojo užsakymą; kadangi pardavėjas ar tiekėjas gali patenkinti sąžiningumo reikalavimą, kai jis dorai ir teisingai veikia kitos šalies atžvilgiu, į kurios teisėtus interesus jis turi atsižvelgti;

<...>

kadangi šioje direktyvoje nei tos sąlygos, kurios apibūdina pagrindinį sutarties dalyką, nei tos, kurios apibūdina prekių ar teikiamų paslaugų kokybės/kainos santykį nėra vertinamos nesąžiningumo atžvilgiu; kadangi visgi į pagrindinį sutarties dalyką bei kainos/kokybės santykį galima atsižvelgti vertinant kitų sąlygų sąžiningumą; <...>

kadangi sutartys turi būti rašomos aiškia, suprantama kalba, ir vartotojui faktiškai turi būti suteikiama galimybė išnagrinėti visas sąlygas, o kilus abejonėms, turi būti interpretuojama vartotojo naudai;

<...>

kadangi valstybių narių teismai arba administracinės institucijos privalo disponuoti pakankamomis bei veiksmingomis priemonėmis apsaugojant nuo nuolatinio nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais taikymo.“

4 Direktyvos 93/13 1 straipsnyje nustatyta:

„1. Šia direktyva siekiama suderinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus susijusius su nesąžiningomis sąlygomis pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudaromose sutartyse.

2. Sutarčių sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas ir tarptautinių konvencijų, prie kurių yra prisijungusios valstybės narės ar Bendrija, nuostatas ar principus, ypač transporto srityje, šios direktyvos nuostatos nėra taikomos.“

5 Remiantis šios direktyvos 3 straipsnio 1 ir 2 dalimis:

„1. Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.

2. Visada yra laikoma, kad dėl sąlygos nebuvo atskirai derėtasi, jeigu ji buvo parengta iš anksto, ir vartotojas dėl to negalėjo padaryti įtakos sąlygos esmei, ypač iš anksto suformuluotos tipinės sutarties atveju.

<...>“

6 Tos direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Sąlygų nesąžiningumo vertinimas nėra susijęs nei su pagrindinio sutarties dalyko apibrėžimu, nei su kainos ir atlygio adekvatumu mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms, jei šios sąlygos pateikiamos aiškia, suprantama kalba.“

7 Direktyvos 93/13 5 straipsnyje numatyta:

„Tose sutartyse, kur visos ar tam tikros vartotojui siūlomos sąlygos pateikiamos raštu, jos visada turi būti išdėstomos aiškia, suprantama kalba. <...>“

8 Tos pačios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

9 Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuočių pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.“

10 Šios direktyvos 8 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės narės gali priimti arba išlaikyti pačias griežčiausias Sutartį atitinkančias nuostatas šia direktyva reglamentuojamoje srityje, siekiant užtikrinti maksimalią vartotojo apsaugą.“

Ispanijos teisės aktai

Karaliaus dekretas Nr. 1426/1989

11 1989 m. lapkričio 17 d. *Real Decreto 1426/1989, por el que se aprueba el arancel de los notarios* (Karaliaus dekretas Nr. 1426/1989, nustatantis atlyginimo už atliktus notarinius veiksmus dydį) (BOE, Nr. 285, 1989 m. lapkričio 28 d., p. 37169) redakcijos, galiojusios klostantis pagrindinės bylos aplinkybėms, II priedo 6.a taisyklėje nustatyta:

„Atlyginimo mokėjimo pareiga tenka asmenims, prašiusiems suteikti notaro paslaugas ar vykdyti funkcijas, ir suinteresuotiems subjektams pagal materialines ir mokesčių teisės taisykles <...>“

Karaliaus dekretas Nr. 1427/1989

12 1989 m. lapkričio 17 d. *Real Decreto 1427/1989, por el que se aprueba el arancel de los registradores de la propiedad* (Karaliaus dekretas Nr. 1427/1989, nustatantis atlygio už atliktus nuosavybės registro tvarkytojų veiksmus dydį) (BOE, Nr. 285, 1989 m. lapkričio 28 d., p. 37171) redakcijos, galiojusios klostantis pagrindinės bylos aplinkybėms, II priedo 8 taisyklėje nurodyta, kad pareiga mokėti atlygį nuosavybės registro tvarkytojui tenka „asmeniui ar asmenims, kurių naudai ši teisė nedelsiant yra įregistruojama ar įtraukiama; tokia pareiga taip pat taikoma <...> asmeniui, kuris prašė atitinkamos paslaugos arba kurio naudai buvo įregistruota ši teisė ar prašoma išduoti pažymėjimą.“

LCGC

13 1998 m. balandžio 13 d. *Ley 7/1998, sobre condiciones generales de la contratación* (Įstatymas Nr. 7/1998 dėl bendrųjų sutarčių sąlygų) (BOE, Nr. 89, 1998 m. balandžio 14 d., p. 12304) redakcijos, galiojusios pasirašant pagrindinėje byloje nagrinėjamas sutartis (toliau – LCGC), 7 straipsnyje numatyta:

„Laikoma, kad sutartyje nėra šių bendrųjų sąlygų:

- a) sąlygų, su kuriomis vartotojas neturėjo realios galimybės išsamiai susipažinti prieš sudarydamas sutartį, arba jos nepasirašytos, jei reikia, kaip reikalaujama pagal 5 straipsnį;
- b) sąlygų, kurios yra neįskaitomos, dviprasmiškos, neaiškios arba nesuprantamos, nebent pastaruoju atveju asmuo su jomis aiškiai sutiko raštu ir jos atitinka specialias teisės nuostatas, reglamentuojančias sutarčių sąlygų skaidrumą šioje srityje.“

14 LCGC 8 straipsnyje nustatyta:

„1. Niekinėmis laikomos bendrosios sąlygos, kurios sutarties šalies nenaudai pažeidžia šio įstatymo ar bet kurios kitos imperatyvios ar draudžiamosios normos nuostatas, nebent jos nustato kitokias sankcijas už jų pažeidimą.“

2. Konkrečiai kalbant, niekinės yra sutartyse su vartotojais įtvirtintos nesąžiningos bendrosios sąlygos <...>“

Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 6/2000

15 2000 m. birželio 23 d. *Real Decreto-Ley 6/2000, de Medidas Urgentes de Intensificación de la Competencia en Mercados de Bienes y Servicios* (Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 6/2000, nustatantis konkurencijos skatinimo prekių ir paslaugų rinkose neatidėliotinas priemonės) (BOE, Nr. 151, 2000 m. birželio 24 d., p. 22440) redakcijos, galiojusios pasirašant pagrindinėje byloje nagrinėjamas sutartis, 40 straipsnyje nustatyta:

„Kredito įstaigos ir kitos finansinės įstaigos aiškiai nurodo <...> paskolos gavėjo teisę, sutarus su paskolos suteikėju, paskirti asmenį ar subjektą, kuris įvertins įkeičiamą nekilnojamąjį turtą <...>“

Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 1/2007

16 2007 m. lapkričio 16 d. *Real Decreto Legislativo 1/2007, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias* (Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 1/2007 dėl bendrojo įstatymo dėl vartotojų ir naudotojų apsaugos ir kitų papildomų įstatymų suvestinės redakcijos patvirtinimo) (BOE, Nr. 287, 2007 m. lapkričio 30 d., p. 49181) 8 straipsnyje „Pagrindinės vartotojų ir naudotojų teisės“ numatyta:

„Pagrindinės vartotojų ir naudotojų teisės yra:

<...>

b) jų teisėtų ekonominių ir socialinių interesų apsauga, ypač nuo nesąžiningos komercinės praktikos ir nesąžiningų sąlygų sutartyse;

<...>

d) teisinga informacija apie įvairias prekes ar paslaugas bei švietimas ir informavimas, siekiant suteikti žinių, kaip tinkamai jas naudoti, vartoti ar veiksmingai jomis naudotis. <...>“

17 Karaliaus įstatyminio dekreto Nr. 1/2007 60 straipsnis „Prieš sudarant sutartį suteikiama informacija“ suformuluotas taip:

„1. Prieš vartotojui ir naudotojui išsipareigojant pagal sutartį ar atitinkamą pasiūlymą, pardavėjas ar tiekėjas privalo, nebent tai akivaizdu iš konteksto, aiškia ir suprantama kalba suteikti jam svarbią, teisingą ir pakankamą informaciją apie pagrindines sutarties ypatybes, ypač apie jos teises ir ekonomines sąlygas.

2. Reikšmingos yra šiame įstatyme ar kituose taikytinuose teisės normose nurodytos informavimo apie prekes ar paslaugas pareigos, taip pat:

a) pagrindinės prekių ar paslaugų ypatybės tiek, kiek tikslinga informacijos priemonės ir atitinkamos prekės ar paslaugos atžvilgiu;

<...>

- c) kaina, į kurią įskaičiuoti visi mokesčiai. Jeigu dėl prekių ar paslaugų pobūdžio kaina pagrįstai negali būti apskaičiuota iš anksto arba ji priklauso nuo biudžeto sudarymo, reikšmingas yra metodas, kuriuo ši kaina apskaičiuojama, taip pat visos papildomos gabenimo, pristatymo ir pašto išlaidos arba, jei šios išlaidos dėl pagrįstų priežasčių negali būti apskaičiuotos iš anksto, informacija apie tai, kad vartotojui gali tekti padengti tokias išlaidas;

Bet kokioje vartotojui ir naudotojui teikiamoje informacijoje apie prekių ar paslaugų kainą, įskaitant reklamą, informuojama apie visą kainą, prireikus išskiriant taikomų priedų ar nuolaidų sumą, taip pat apie išlaidas, kurios gali tekti vartotojui ir naudotojui, ir apie papildomas išlaidas už papildomas paslaugas, finansavimą, skirtingų mokėjimo priemonių naudojimą ar kitas panašias mokėjimo sąlygas. <...>“

- 18 Karaliaus įstatyminio dekreto Nr. 1/2007 80 straipsnyje „Sąlygoms, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, keliami reikalavimai“ nustatyta:

„1. Į sutartis su vartotojais ir naudotojais įtrauktos sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi <...> turi atitikti šiuos reikalavimus:

- a) jos turi būti suformuluotos tiksliai, aiškiai ir paprastai, kad jas būtų galima iš karto suprasti <...>;
- b) jos turi būti prieinamos ir lengvai suprantamos, kad vartotojas ir naudotojas prieš sudarydamas sutartį galėtų sužinoti apie jų buvimą ir jų turinį <...>;
- c) atitikti sąžiningumo reikalavimą ir išlaikyti subalansuotą šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą, o tai bet kuriuo reiškia, kad nesąžiningos sąlygos negali būti nustatytos. <...>“

- 19 Karaliaus įstatyminio dekreto Nr. 1/2007 82 straipsnyje „Nesąžiningų sąlygų samprata“ nustatyta:

„1. Nesąžiningomis sąlygomis laikomos visos sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, ir visi veiksmai, dėl kurių nebuvo gauta aiškaus sutikimo ir dėl kurių, pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą, atsiranda ryškus iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų neatitikimas vartotojo ir naudotojo nenaudai.

2. <...> Jeigu pardavėjas ar tiekėjas tvirtina, kad dėl konkrečios sąlygos buvo atskirai derėtasi, jam tenka pareiga tai įrodyti.

3. Sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį ir sutarties sudarymo metu egzistavusias visas sutarties sudarymo aplinkybes, taip pat visas kitas tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas. <...>“

- 20 Remiantis Karaliaus įstatyminio dekreto Nr. 1/2007 83 straipsniu „Nesąžiningų sąlygų negaliojimas ir sutarties išlikimas“:

„Nesąžiningos sąlygos yra niekinės ir laikoma, kad jos nebuvo įtrauktos. Šiuo tikslu teismas, išklauses šalis, pripažįsta sutartyje numatytas nesąžiningas sąlygas niekinėmis, tačiau sutartis ir toliau yra šalims privaloma, jeigu ji gali išlikti be tokių nesąžiningų sąlygų.“

- 21 Karaliaus įstatyminio dekreto Nr. 1/2007 87 straipsnio „Dėl abipusiškumo trūkumo nesąžiningomis laikomos sąlygos“ 5 dalyje numatyta:

„Nesąžiningomis dėl sąžiningumo kriterijams prieštaraujančio abipusiškumo trūkumo laikomos sutarties sąlygos, kurios pažeidžia vartotojo ir naudotojo interesus, ypač:

<...>

5. <...> kitos nuostatos, kurios numato mokėjimus už faktiškai nepanaudotus ar nesuvalytus produktus ar nesuteiktas paslaugas <...>“

- 22 Karaliaus įstatyminio dekreto Nr. 1/2007 89 straipsnyje „Nesąžiningos sąlygos, turinčios poveikį sutarties sudarymui ir jos vykdymui“ nustatyta:

„Bet kuriuo atveju nesąžiningomis sąlygomis laikoma:

<...>

4. Reikalavimas, kad vartotojas ar naudotojas sumokėtų už papildomas ar pagalbines prekes ir paslaugas, kurių jis neprašė.

5. Pagalbinių paslaugų kainos padidinimai <...> kurie neatitinka papildomų paslaugų, su kuriomis galima sutikti arba nesutikti <...>“

Įstatymas Nr. 2/2009

- 23 2009 m. kovo 31 d. *Ley 2/2009, por la que se regula la contratación con los consumidores de préstamos o créditos hipotecarios y de servicios de intermediación para la celebración de contratos de préstamo o crédito* (Įstatymas Nr. 2/2009, reglamentuojantis hipoteka užtikrintų paskolų ar kreditų sutarčių ir tarpininkavimo paslaugų, skirtų sudaryti paskolos ar kredito sutartis, sutarčių sudarymą su vartotojais) (BOE, Nr. 79, 2009 m. balandžio 1 d., p. 30843) 5 straipsnio „Skaidrumo pareiga nustatant kainas“ 1 dalyje nustatyta:

„1. Įmonės laisvai nustato tarifus, susijusius su jų komisiniais mokesčiais, sąlygomis ir papildomomis išlaidomis, kurie gali tekti vartotojams, ir nenustato kitų apribojimų nei tie, kurie dėl nesąžiningų sąlygų nurodyti šiame įstatyme <...> ir [Karaliaus įstatyminiame dekrete Nr. 1/2007].

Dėl komisinių mokesčių ar kompensacijų tarifų ir išlaidų, kurių galima pareikalauti, įskaitant tarybos veiklos atvejus, turi būti nurodyti jų taikymo atvejai ir atitinkamais atvejais dažnumas. Komisiniai, kompensacijos ar klientui tenkančios išlaidos turi atitikti faktiškai suteiktas paslaugas arba patirtas sąnaudas. Už paslaugas, dėl kurių klientas nedavė aiškaus sutikimo arba kurių jis neprašė, negali būti reikalaujama komisinių mokesčių ar išlaidų padengimo.“

LEC

- 24 2000 m. sausio 7 d. *Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil* (Įstatymas Nr. 1/2000 dėl civilinio proceso kodekso) (BOE, Nr. 7, 2000 m. sausio 8 d., p. 575) redakcijos, galiojusios pasirašant pagrindinėje byloje nagrinėjamas sutartis (toliau – LEC), 394 straipsnyje nustatyta:

„1. Procesuose dėl pripažinimo pirmojoje instancijoje patirtas bylinėjimosi išlaidas turi padengti šalis, kurios visi reikalavimai buvo atmesti, išskyrus atvejį, kai teismas padaro motyvuotą išvadą, kad byloje kyla rimtų abejonių dėl faktinių aplinkybių ar teisės. <...>

2. Kai dalis reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama, kiekviena šalis padengia savo bylinėjimosi išlaidas ir pusę bendrų bylinėjimosi išlaidų, nebent yra pagrindas priteisti iš vienos iš šalių bylinėjimosi išlaidas, susijusias su procesu dėl nesąžiningų veiksmų.

<...>

Civilinis kodeksas

25 *Código Civil* (Civilinis kodeksas) 1303 straipsnis suformuluotas taip:

„Pripažinus prievolę niekine, sutarties šalys privalo viena kitai grąžinti turtą, kuris buvo sutarties dalykas, ir iš jo gautus vaisius arba atlyginti to turto vertę su palūkanomis, nepažeidžiant tolimesnių straipsnių.“

26 Remiantis Civilinio kodekso 1964 straipsnio 2 dalimi:

„Asmeniniams ieškiniams, kuriems pareikšti nenustatyta konkretaus laikotarpio, taikomas penkerių metų senaties terminas, skaičiuojamas nuo dienos, kai prievolė turėjo būti įvykdyta. Tęstinėms prievolėms imtis arba nesiimti kokių nors veiksmų terminas pradedamas skaičiuoti kiekvieną kartą, kai šios prievolės neįvykdomos.“

27 Civilinio kodekso 1969 straipsnyje nustatyta:

„Visų rūšių ieškinių senaties terminas, nesant specialios nuostatos, nustatančios kitaip, skaičiuojamas nuo tos dienos, kurią juos buvo galima pareikšti.“

Įsakymas dėl palūkanų normų, įgyvendinimo nuostatų, klientų informavimo ir kredito įstaigų reklamos

28 1989 m. gruodžio 12 d. *Orden sobre tipos de interés y comisiones, normas de actuación, información a clientes y publicidad de las Entidades de crédito* (Įsakymas dėl palūkanų normų, įgyvendinimo nuostatų, klientų informavimo ir kredito įstaigų reklamos) (BOE, Nr. 303, 1989 m. gruodžio 19 d., p. 39289) redakcijos, galiojusios pasirašant pagrindinėje byloje nagrinėjamas sutartis, 1 skyrius suformuluotas taip:

Penkta. Kredito įstaigos laisvai nustato komisinius mokesčius, mokamus už sandorius ir jų teikiamas paslaugas.

<...>

Negali būti reikalaujama mokėti komisinių mokesčių ar padengti išlaidų už paslaugas, dėl kurių klientas nedavė aiškaus sutikimo ar kurių jis neprašė. Komisiniai mokesčiai ar išlaidos, kuriuos turi padengti klientas, turi atitikti faktiškai suteiktas paslaugas ar patirtas sąnaudas.“

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

Byla C-224/19

29 2000 m. gegužės 16 d. CY su finansų įstaiga *Caixabank* notariškai sudarė hipoteka užtikrintos paskolos sutartį dėl pirminės 81 136,63 EUR sumos, numatant kintamo dydžio palūkanų mokėjimą.

- 30 Pagal šios sutarties ketvirtą sąlygą reikalaujama, kad paskolos gavėjas pervestų „administravimo mokesčių“. Šioje sąlygoje nustatyta:

„Paskolą gaunanti šalis sumoka [Caixabank] šiuos komisinius mokesčius:

A) – Administravimo mokesčių, skaičiuojamą nuo visos maksimalios paskolos, kuris turi būti sumokėtas vienintelį kartą, sudarant šį aktą: 1 %, t. y. šimtas trisdešimt penki tūkstančiai (135 000) Ispanijos pesetų, o tai atitinka 811,37 EUR.“

- 31 Šios sutarties penkta sąlyga įpareigoja paskolos gavėją padengti visas išlaidas, susijusias su hipotekos įregistravimu ir išregistravimu. Ji suformuluota taip:

„Paskolą gaunanti šalis padengia įkeičiamo nekilnojamojo turto vertinimo išlaidas, visas kitas išlaidas ir mokesčius, susijusius su šiuo notariškai tvirtinamu aktu, jame įtvirtintais aktais ir sutartimis, taip pat jo įregistravimu *Registro de la Propiedad* (nuosavybės registras), visas kitas išlaidas ir mokesčius, susijusius su visų aktų, kurie būtini tam, kad šis dokumentas ir dokumentas, kuriuo konstatuojamas jo išnykęs poveikis, būtų įregistruoti nuosavybės registre, sudarymu, įskaitant visas kitas išlaidas ir mokesčius, susijusius su dokumentais, kuriais patvirtinama, kad buvo gautos visos pasiskolintos sumos ar jų dalis, taip pat advokatų honorarus ir teismo antstolio išlaidas, kai vykdomas išieškojimas, net jeigu jų įsikišimas nėra būtinas.“

- 32 2018 m. kovo 22 d. CY pateikė ieškinį *Juzgado de Primera Instancia n.º 17 de Palma de Mallorca* (Maljorkos Palmos pirmosios instancijos teismas Nr. 17, Ispanija), prašydama pagal vartotojų apsaugos teisės aktus pripažinti niekinėmis nagrinėjamos sutarties ketvirtąją ir penktąją sąlygas (toliau – ginčijamos sąlygos) dėl to, kad jos nesąžiningos, ir nurodyti sugrąžinti jai visas sumas, sumokėtas pagal šias sąlygas. Savo ruožtu *Caixabank* prašė pripažinti ginčijamas sąlygas galiojančiomis. Šiame procese CY laikėsi nuomonės, kad nacionalinis teismas turi pateikti Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus dėl tų sąlygų.

- 33 Dėl sąlygos, susijusios su hipotekos išlaidomis, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad Ispanijos teismų jurisprudencijoje tokio tipo sąlygos dažniausiai laikomos nesąžiningomis, todėl niekinėmis. Vis dėlto tas teismas pažymi, kad, kiek tai susiję su šių sąlygų pripažinimo niekinėmis padariniais, Ispanijos teismai yra priėmę skirtingų ir prieštaringų sprendimų, todėl vartotojų ir finansų įstaigų padėtis pasižymi teisiniu netikrumu. Šiuo aspektu tas teismas nurodo kelis jurisprudencijos atvejus, kuriuos laiko „slopinančiais“ pripažinimo niekinėmis ribojančius padarinius, ir kelia klausimą ar šie atvejai yra suderinami su Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi, siejama su jos 7 straipsnio 1 dalimi.

- 34 Dėl sąlygos, kuria įpareigojama mokėti administravimo mokesčių, *Juzgado de Primera Instancia n.º 17 de Palma de Mallorca* (Maljorkos Palmos pirmosios instancijos teismas Nr. 17, Ispanija) pažymi, kad apygardų teismai sutaria, jog ji nesąžininga ir niekinė dėl to, kad toks mokesčių neatitinka jokių realių ar faktinių paslaugų arba išlaidų. Vis dėlto *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) neseniai paprieštaravo šiai jurisprudencijai, nusprenddamas, kad pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį neturi būti vykdoma administravimo mokesčio, kaip paskolos sutarties pagrindinio dalyko dalies, nesąžiningumo kontrolė. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą dėl šių *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) motyvų pagrįstumo ir taip pat klausia, ar atsakymui į šį klausimą turi įtakos tai, kad Ispanijos Karalystė neperkėlė Direktyvos 93/13 4 straipsnio į Ispanijos teisę tam, kad būtų užtikrinta didesnė vartotojų apsauga pagal šios direktyvos 8 straipsnį.

35 Šiomis aplinkybėmis *Juzgado de Primera Instancia n.º 17 de Palma de Mallorca* (Maljorkos Palmos pirmosios instancijos teismas Nr. 17) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui trylika prejudicinių klausimų:

- „1. Ar, atsižvelgiant į Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį, sąlygos, pagal kurią visos hipoteka užtikrintos paskolos įforminimo, novacijos arba panaikinimo išlaidos tenka paskolos gavėjui, pripažinimo niekine dėl nesąžiningumo su restitucija susijusius padarinius galima pakeisti?
2. Ar, atsižvelgiant į Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį, nacionalinė jurisprudencija, kurioje nustatyta, kad, pripažinus niekine sąlygą, pagal kurią viso hipoteka užtikrintos paskolos įforminimo, novacijos arba panaikinimo išlaidos tenka paskolos gavėjui, notaro ir administruojančios įstaigos mokesčiai turi būti paskirstyti per pusę paskolos davėjui ir paskolos gavėjui, gali būti laikoma nesąžiningos sąlygos pripažinimo niekine teisiniu pakeitimu, todėl ji prieštarauja šiame straipsnyje įtvirtintam nesąžiningų sąlygų neprivalomumo vartotojui principui?
3. Ar, atsižvelgiant į Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį, nacionalinė jurisprudencija, kurioje nustatyta, kad, pripažinus niekine sąlygą, pagal kurią visos hipoteka užtikrintos paskolos įforminimo, novacijos arba panaikinimo išlaidos tenka paskolos gavėjui, paskolos gavėjas taip pat turi padengti nekilnojamojo turto vertinimo išlaidas ir hipotekos registravimo mokesťį, kurie apskaičiuojami įforminant paskolą, pažeidžia nesąžiningos sąlygos, kuri pripažinta niekine, neprivalomumo vartotojui principą; taip pat, ar Direktyvos 93/13 3 straipsnio 2 daliai prieštarauja paskolos gavėjui priskiriama pareiga įrodyti, kad jam nebuvo suteikta galimybė pateikti savo nekilnojamojo turto vertinimo?
4. Ar, atsižvelgiant į Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį, [šiai direktyvai] prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, kurioje nustatyta, kad, pripažinus niekine sąlygą, pagal kurią visos hipoteka užtikrintos paskolos suteikimo, novacijos arba panaikinimo išlaidos tenka paskolos gavėjui, ši sąlyga gali ir toliau galioti paskolos gavėjui, kai jis iš dalies keičia ar panaikina hipoteką, nes jam ir toliau tenka padengti išlaidas, atsiradusias dėl tokio hipotekos pakeitimo ar panaikinimo, ir ar šių išlaidų priskyrimas paskolos gavėjui reiškia nesąžiningos sąlygos, kuri pripažinta niekine, neprivalomumo vartotojui principo pažeidimą?
5. Ar, atsižvelgiant į [Direktyvos 93/13] 6 straipsnio 1 dalį, siejamą su [jos] 7 straipsnio 1 dalimi, nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią visas hipoteka užtikrintos paskolos įforminimo, novacijos ar panaikinimo išlaidas paskolos gavėjui priskiriančios sąlygos pripažinimas niekine dėl nesąžiningumo neturi dalies restitucinio poveikio, yra nesuderinama su Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu siekiu atgrasyti verslininką nuo nesąžiningų sąlygų naudojimo?
6. Ar Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje įtvirtintam principui, draudžiančiam keisti niekinėmis pripažintoms sąlygoms, ir Direktyvos 93/13 6 straipsnyje numatytam nesąžiningų sąlygų neprivalomumo vartotojui principui prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią, pripažinus niekine sąlygą, kuri visas hipoteka užtikrintos paskolos įforminimo, novacijos ar panaikinimo išlaidas priskiria paskolos gavėjui, restitucijos padariniai, atsižvelgiant į paskolos gavėjo interesus, yra sušvelninami?
7. Ar, atsižvelgiant į Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 ir 2 dalis, nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią vadinamoji „administravimo mokesčio“ sąlyga automatiškai atitinka skaidrumo reikalavimą ir pardavėjas ar tiekėjas neturi įrodyti, kad jis pateikė išankstinę informaciją apie šią sąlygą ir dėl jos buvo atskirai derėtasi, gali reikšti Direktyvos 93/13 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto įrodinėjimo pareigos perkėlimo principo pažeidimą?

8. Ar Direktyvos 93/13 3 straipsniui ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijai prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią vartotojas savaime turi suprasti, jog administravimo mokesčio apskaičiavimas yra įprasta finansų įstaigų praktika? Ar dėl to nebūtina, kad paskolos davėjas įrodytų, jog dėl sąlygos buvo atskirai derėtasi, ar, priešingai, paskolos davėjas bet kuriuo atveju turi įrodyti, kad dėl jos buvo atskirai derėtasi?
9. Ar, atsižvelgiant į Direktyvos 93/13 3 ir 4 straipsnius bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją, šiai direktyvai prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią vadinamoji „administravimo mokesčio“ sąlyga negali būti vertinama dėl jos nesąžiningumo pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį, nes ji yra susijusi su pagrindinio sutarties dalyko apibrėžimu, ar, priešingai, turi būti suprantama, kad toks paskolos administravimo mokestis yra ne sutarties kainos dalis, bet papildomas atlygis, todėl nacionaliniam teismui turėtų būti leidžiama atlikti sąlygos skaidrumo ar turinio kontrolę, kad būtų galima nustatyti, ar ji nesąžininga pagal nacionalinę teisę?
10. Ar, atsižvelgiant į Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį (kuri į Ispanijos teisės sistemą nebuvo perkelta LCGC), Direktyvos 93/13 8 straipsniui prieštarauja tai, jog Ispanijos teismas remiasi šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalimi ir ją taiko, kai tokia nuostata į Ispanijos teisės sistemą nebuvo perkelta pageidaujant įstatymų leidėjui, kuris siekė suteikti visišką apsaugą dėl visų sąlygų, kurias pardavėjas ar tiekėjas gali įtraukti į su vartotojais sudaromą sutartį, įskaitant tas sąlygas, kurios turi įtakos pagrindiniam sutarties dalykui, net jei išdėstytos aiškia, suprantama kalba, jeigu būtų laikoma, kad vadinamoji „administravimo mokesčio“ sąlyga yra pagrindinis paskolos sutarties dalykas?
11. Ar, atsižvelgiant į Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalį, vadinamoji „administravimo mokesčio“ sąlyga, kai dėl jos nebuvo atskirai derėtasi, o finansų įstaiga neįrodo, kad ji atitinka faktiškai suteiktas paslaugas ir patirtas išlaidas, sukelia ryškų neatitikimą tarp sutarties šalių teisių ir pareigų ir nacionalinio teismo turėtų būti pripažinta niekine?
12. Ar, atsižvelgiant į [Direktyvos 93/13] 6 straipsnio 1 dalį, siejamą su 7 [jos] straipsnio 1 dalimi, tuo atveju, kai vartotojas pareiškia ieškinį dėl nesąžiningų sąlygų, įtrauktų į pardavėjo ar tiekėjo su juo sudarytą sutartį, pripažinimo niekinėmis ir teismas šias nesąžiningas sąlygas pripažįsta niekinėmis, dėl principo, kad nesąžiningos sąlygos nesaisto vartotojo, ir principo, kad tai turi turėti atgrasomąjį poveikį pardavėjui ar tiekėjui, per tokį procesą patirtos bylinėjimosi išlaidos turi būti priteistos iš šio pardavėjo ar tiekėjo, neatsižvelgiant į tai, ar sprendime nurodoma grąžinti konkrečias sumas, nes prašymas pripažinti sąlygą niekine laikomas pagrindiniu prašymu, o prašymas sugrąžinti sumas yra tik papildomas reikalavimas, išplaukiantis iš pagrindinio prašymo?
13. Ar, atsižvelgiant į Direktyvoje 93/13 įtvirtintus nesąžiningų sąlygų neprivalomumo vartotojui ir atgrasomojo poveikio principus (6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis), restitucijos padariniai, susiję su nesąžiningos sąlygos, įtrauktos į vartotojo ir pardavėjo arba tiekėjo sudarytą sutartį, pripažinimu niekine, gali būti apriboti laiko atžvilgiu, vertinant prieštaravimą, pagrįstą suėjusiu ieškiniu dėl sumos grąžinimo senaties terminu, nors senaties terminas ieškiniui dėl absoliutaus negaliojimo, grindžiamo tuo, kad sąlyga yra nesąžininga, pagal nacionalinės teisės aktus netaikomas?“

Byla C-259/19

- ³⁶ 2011 m. liepos 1 d. LG ir PK su finansų įstaiga *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria* sudarė hipoteka užtikrintos paskolos sutartį; į ją buvo įtraukta sąlyga, pagal kurią, kaip teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, visas išlaidas, susijusias su hipotekos įregistravimu ir išregistravimu, turi padengti paskolos gavėjas.

- 37 Ieškovės pagrindinėje byloje pateikė *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Ceuta* (Seutos pirmosios instancijos teismas, Ispanija) ieškinį, prašydamos pripažinti šią sąlygą niekine dėl to, kad ji nesąžininga.
- 38 Kadangi jų motyvai iš esmės analogiški pateiktiesiems prašyme priimti prejudicinį sprendimą byloje C-224/19, *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Ceuta* (Seutos pirmosios instancijos teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar, siekiant užtikrinti vartotojų ir naudotojų apsaugą ir laikytis Sąjungos teismų jurisprudencijos, kurioje ji įgyvendinama, Sąjungos teisę, Direktyvą 93/13 <...>, būtent jos 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį, atitinka tai, kad *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) savo 2019 m. sausio 23 d. sprendimuose Nr. 44–49 kaip nedviprasmišką kriterijų nustatė su vartotojais sudarytose hipoteka užtikrintos paskolos sutartyse naudojamos sąlygos, dėl kurios nebuvo derėtasi ir pagal kurią hipoteka užtikrintos paskolos sutarties sudarymo išlaidas turi padengti paskolos gavėjas, nesąžiningumą ir paskirstė įvairias išlaidas, nurodytas šioje nesąžiningoje sąlygoje, kuri buvo pripažinta niekine, šią sąlygą įtraukusiam bankui ir paskolą gavusiam vartotojui, siekdamas apriboti pagal nacionalinės teisės aktus neteisėtai sumokėtų sumų grąžinimą?
2. Ar, siekiant užtikrinti vartotojų ir naudotojų apsaugą ir laikytis Sąjungos teismų jurisprudencijos, kurioje ji įgyvendinama, Sąjungos teisę, Direktyvą 93/13 <...>, būtent jos 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį, atitinka tai, kad *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) sąlygą, kuri yra niekinė dėl to, kad nesąžininga, aiškina supletyviai, kai šios sąlygos panaikinimas ir šio panaikinimo padariniai neužkerta kelio hipoteka užtikrintos paskolos sutarties išlikimui?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl priimtinumų

Dėl byloje C-224/19 pateiktų antrojo–ketvirtojo klausimų priimtinumų

- 39 Ispanijos vyriausybė teigia, jog Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti byloje C-224/19 pateiktų antrojo–ketvirtojo prejudicinių klausimų, motyvuodama, kad jie susiję su tuo, kas turi padengti tam tikras išlaidas pagal galiojančią nacionalinę teisę, o tai yra nacionalinės teisės aiškinimo ir taikymo klausimas, kurio, remiantis suformuota jurisprudencija, Teisingumo Teismas nenagrinėja (2010 m. spalio 21 d. Sprendimo *Padawan*, C-467/08, EU:C:2010:620, 22 punktą).
- 40 Šiuo aspektu reikia pabrėžti, kad pagal šią jurisprudenciją nagrinėdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas turi atsižvelgti į faktines ir teises prejudicinių klausimų pateikimo aplinkybes, apibrėžtas nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą. Todėl Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti klausimo, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teisingai aiškina nacionalines normas.
- 41 Kita vertus, jeigu pateikti klausimai susiję su Sąjungos teisės aiškinimu, Teisingumo Teismas iš principo turi priimti sprendimą (2010 m. spalio 21 d. Sprendimo *Padawan*, C-467/08, EU:C:2010:620, 21 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 42 Iš antrojo–ketvirtojo klausimų aiškiai matyti, kad Teisingumo Teismo prašoma priimti sprendimą dėl Direktyvos 93/13 3 straipsnio 2 dalies ir 6 straipsnio 1 dalies išaiškinimo. Konkrečiau kalbant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar šios nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad joms prieštarauja tam tikra nacionalinė jurisprudencija. Vadinasi, Teisingumo Teismo visiškai neprašoma išaiškinti nacionalinės teisės.

- 43 Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad byloje C-224/19 pateikti antrasis–ketvirtasis klausimai yra priimtini.

Dėl byloje C-224/19 pateikto dvyliktojo klausimo priimtimumo

- 44 *Caixabank* ginčija byloje C-224/19 pateikto dvyliktojo klausimo priimtimumą ir Teisingumo Teismo jurisdikciją į jį atsakyti, teigdama, pirma, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas nepateikė informacijos, kurios reikia norint atsakyti į šį klausimą, t. y. susijusios su nacionalinėmis normomis dėl išlaidų priteisimo ir tuo, kiek šios normos gali pažeisti Direktyva 93/13 užtikrinamas vartotojų teises; ir, antra, kad nacionalinės normos dėl išlaidų priklauso valstybių narių kompetencijai.
- 45 Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas nenurodė Ispanijos teisės nuostatos, kuria reglamentuojamas išlaidų paskirstymas pagrindinėje byloje, Ispanijos vyriausybė savo rašytinėse pastabose pažymėjo, kad tai yra LEC 394 straipsnis, kurio tekstą ji pateikė, todėl Teisingumo Teismas turi informaciją, kurios reikia norint atsakyti į byloje C-224/19 pateiktą dvyliktąjį klausimą. Be to, kadangi šis klausimas susijęs ne su LEC 394 straipsnio aiškinimu ir taikymu, bet iš esmės su tuo, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas pagrindinės bylos aplinkybėmis byloje C-224/19 draudžiama taikyti tokią nuostatą, kaip LEC 394 straipsnis, Teisingumo Teismas turi jurisdikciją į jį atsakyti.

Dėl esmės

- 46 Visų pirma reikia priminti, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, pagal nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrą, įtvirtintą SESV 267 straipsnyje, pastarasis nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų išnagrinėti jam pateiktą bylą. Į tai atsižvelgdamas Teisingumo Teismas prireikus turi performuluoti jam pateiktus klausimus (2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimo *Smith*, C-122/17, EU:C:2018:631, 34 punktą).
- 47 Vis dėlto tai, kad nacionalinis teismas formaliai pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nurodydamas tam tikras Sąjungos teisės nuostatas, netrukdo Teisingumo Teismui pateikti šiam teismui išsamaus išaiškinimo, kuris gali būti naudingas sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas apie tai užsimena savo pateiktuose klausimuose. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos, ypač iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti aiškintinus Sąjungos teisės elementus, atsižvelgdamas į bylos dalyką (2016 m. rugsėjo 29 d. Sprendimo *Essent Belgium*, C-492/14, EU:C:2016:732, 43 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 48 Abiejose sujungtose bylose pateiktus penkiolika prejudicinių klausimų reikia sugrupuoti į penkias grupes, t. y. pirma susijusi su sąlyga dėl hipotekos įregistravimo ir išregistravimo išlaidų; antra susijusi su sąlyga, kuria nustatomas administravimo mokestis; trečia susijusi su dideliu sutarties šalių teisių ir pareigų neatitikimu, kurį lemia tokia sąlyga; ketvirta susijusi su nesąžiningos sąlygos pripažinimo niekine padarinių apribojimu laiko atžvilgiu; ir penkta susijusi su išlaidų paskirstymo, nagrinėjant ieškinius, kuriuose prašoma nesąžiningas sąlygas pripažinti niekinėmis, nacionaline sistema.

Dėl byloje C-224/19 pateiktų pirmojo–šeštojo klausimų ir abiejų byloje C-259/19 pateiktų klausimų, susijusių su sąlygos dėl hipotekos įregistravimo ir išregistravimo išlaidų pripažinimo niekine padariniais

- 49 Šiais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas tuo atveju, kai nesąžininga sutarties sąlyga, pagal kurią vartotojas įpareigojamas padengti visas hipotekos įregistravimo ir išregistravimo išlaidas, pripažįstama niekine, nacionaliniam teismui draudžiama nuspręsti, kad vartotojui neturi būti grąžintos taikant tą sąlygą sumokėtos sumos.

- 50 Šiuo aspektu reikia pažymėti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją, jeigu sąlyga pripažįstama nesąžininga, todėl niekine, nacionalinis teismas, remdamasis Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi, turi jos netaikyti, kad ji nebesukeltų privalomų padarinių vartotojui, nebent jis tam prieštarauja (žr., be kita ko, 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 65 punktą ir 2019 m. kovo 26 d. Sprendimo *Abanca Corporación Bancaria et Bankia*, C-70/17 ir C-179/17, EU:C:2019:250, 52 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 51 Vadinas, nacionaliniam teismui negali būti suteikti įgaliojimai peržiūrėti nesąžiningų sąlygų turinį, nes tai padėtų panaikinti atgrasomąjį poveikį, kurį pardavėjams ar tiekėjams sukuria visiškas tokių nesąžiningų sąlygų netaikymas vartotojui (2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 60 punktas).
- 52 Nesąžininga pripažinta sutarties sąlyga iš principo turi būti laikoma niekuomet neegzistavusia, todėl ji negali sukurti padarinių vartotojui. Taigi teismo konstatavimas, kad tokia sąlyga yra nesąžininga, iš principo turi lemti vartotojo faktinės ir teisinės situacijos, kurioje jis būtų, jeigu nebūtų minėtos sąlygos, atkūrimą (2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 61 punktas).
- 53 Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad nacionalinis teismas turi taikyti visus padarinius, pagal nacionalinę teisę siejamus su atitinkamos sąlygos nesąžiningumo konstatavimu, kad užtikrintų, kad ji vartotojui nebūtų privaloma (2013 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Asbeek Brusse ir de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, 49 punktas). Konkrečiai kalbant, nacionalinio teismo pareiga netaikyti sutarties nesąžiningos sąlygos, pagal kurią privaloma mokėti sumas, kurios, kaip vėliau paaiškėja, yra nepagrįstos, iš principo reiškia atitinkamą restitucinį poveikį šių sumų atžvilgiu (2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 62 punktas).
- 54 Tai priminus, taip pat reikia pažymėti, kad aplinkybė, jog nesąžininga pripažinta sutarties sąlyga laikoma niekada neegzistavusia, gali pateisinti nacionalinės teisės nuostatų, kuriomis reglamentuojamas hipotekos įregistravimo ir išregistravimo išlaidų paskirstymas, kai nėra šalių susitarimo, taikymą. Nors pagal šias nuostatas paskolos gavėjas turi padengti visas šias išlaidas ar jų dalį, nei pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį, nei pagal jos 7 straipsnio 1 dalį nedraudžiama atsisakyti grąžinti vartotojui šių išlaidų dalį, kurią jis turi pats padengti.
- 55 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į bylos C-224/19 pirmąjį–šeštąjį klausimus ir į abu bylos C-259/19 klausimus reikia atsakyti: Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas tuo atveju, kai nesąžininga sutarties sąlyga, kuria vartotojas įpareigojamas padengti visas hipotekos įregistravimo ir išregistravimo išlaidas, pripažįstama niekine, nacionaliniam teismui draudžiama nuspręsti, kad vartotojui neturi būti grąžintos taikant tą sąlygą sumokėtos sumos, nebent nacionalinės teisės nuostatos, kurios būtų taikomos nesant šios sąlygos, įpareigoja vartotoją sumokėti visas šias išlaidas ar jų dalį.

Dėl bylos C-224/19 septintojo–dešimtojo klausimų, susijusių su sąlygos, kuria įpareigojama sumokėti administravimo mokesčių, nesąžiningumo ir skaidrumo kontrole

- 56 Šiais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 3 straipsnis ir 4 straipsnio 2 dalis ir 5 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad jiems prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią neturi būti vertinamas sutarties sąlygos, kuria vartotojas įpareigojamas sumokėti administravimo mokesčių, nesąžiningumas dėl to, kad pagal šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalį tai yra sutarties kainos dalis, kartu pripažįstant, kad tokios sąlygos pakanka šioje nuostatoje įtvirtintam skaidrumo reikalavimui įvykdyti.

- 57 Nagrinėjama atveju iš pradžių reikia konstatuoti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė septintąjį–dešimtąjį klausimus, darydamas prielaidą, kad į Ispanijos teisinę sistemą nebuvo perkelta Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalis.
- 58 Norint atsakyti į pateiktus klausimus nereikia priimti sprendimo dėl faktinio Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalies perkėlimo į Ispanijos teisinę sistemą (pagal analogiją žr. 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 42 punktą).
- 59 Pirma, reikia priminti, kad Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalis, aiškinama kartu su jos 8 straipsniu, leidžia valstybėms narėms teisės aktuose, kuriais perkeliama ši direktyva, numatyti, kad nebus atliekamas sąlygų, apie kurias kalbama toje nuostatoje, „nesąžiningumo vertinimas“, jeigu šios sąlygos išdėstytos aiškiai ir suprantamai (šiuo klausimu žr. 2010 m. birželio 3 d. Sprendimo *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid*, C-484/08, EU:C:2010:309, 32 punktą; 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 41 punktą ir 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 45 punktą).
- 60 Konkrečiau kalbant, Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalyje tik nurodyta, kad „sąlygų nesąžiningumo vertinimas nėra susijęs nei su pagrindinio sutarties dalyko apibrėžimu, nei su kainos ir atlygio adekvatumu mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms, jei šios sąlygos pateikiamos aiškia, suprantama kalba“.
- 61 Taigi pagrindinėje byloje tik tuo atveju, jeigu sąlyga, kuria vartotojas įpareigojamas sumokėti administravimo mokesį, būtų susijusi su vienu iš dviejų minėtų dalykų, jos nesąžiningumo kontrolė galėtų būti apribota pagal to 4 straipsnio 2 dalį.
- 62 Šiuo aspektu Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad sutarties sąlygos, kurios patenka į sąvokos „pagrindinis sutarties dalykas“ taikymo sritį, turi būti suprantamos kaip tos, kuriomis nustatomi pagrindiniai šios sutarties elementai ir kurios ją apibūdina. Kita vertus, ši sąvoka neapima sąlygų, kurios yra antraeilės, palyginti su tomis, kurios apibrėžia pačią sutartinio santykio esmę (2017 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Andriuc ir kt.*, C-186/16, EU:C:2017:703, 35 ir 36 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija ir 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 32 punktas).
- 63 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į atitinkamos paslaugų sutarties pobūdį, bendrą struktūrą ir sąlygas, taip pat į jos teisinį ir faktinį kontekstą, turi įvertinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama sąlyga yra esminis toje byloje nagrinėjamos hipoteka užtikrintos paskolos sutarties elementas (pagal analogiją žr. 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 33 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 64 Vis dėlto siekiant suteikti nacionaliniam teismui vertinimo gaires reikia pažymėti, kad sąvokų „pagrindinis dalykas“ ir „kaina“, kaip jos suprantamos pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį, tiksliai prasmė negali būti nustatyta remiantis 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, 2008, p. 66) 3 straipsnio g punkte vartojama formuluote „bendra kredito kaina vartotojui“ (2015 m. vasario 26 d. Sprendimo *Matei*, C-143/13, EU:C:2015:127, 47 punktas). Administravimo mokesčio negalima laikyti esminiu hipoteka užtikrintos paskolos sutarties elementu vien dėl to, kad jis įtrauktas į bendrą jos kainą.
- 65 Be to, iš Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalies teksto matyti, kad antra kategorija sąlygų, kurių galimas nesąžiningumas negali būti vertinamas ribotai, susijusi tik su kainos ar atlygio adekvatumu mainais teikiamoms paslaugoms ar prekėms, o šią išimtį galima paaiškinti tuo, kad nėra jokių teisinių kriterijų, pagal kuriuos būtų galima atlikti šio adekvatumo kontrolę. Sąlygos, susijusios su vartotojo atlygiu paskolos suteikėjui arba turinčios įtakos faktinei kainai, kurią vartotojas turi sumokėti šiam suteikėjui, iš principo nepriskiriamos prie šios antros sąlygų kategorijos, nebent tai susiję su klausimu, ar

sutartyje numatytas atlygio dydis arba kaina atitinka paslaugos davėjo mainais suteikiamą paslaugą (2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 34 ir 35 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

- 66 Antra, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad Direktyvos 93/13 5 straipsnyje nustatytas aiškias ir suprantamo išdėstymo reikalavimas taikomas bet kuriuo atveju, įskaitant, kai sąlyga patenka į tos direktyvos 4 straipsnio 2 dalies taikymo sritį, net jeigu atitinkama valstybė narė nėra perkėlus šios nuostatos į nacionalinę teisę. Šis reikalavimas negali būti susiaurintas iki sutarties sąlygos suprantamumo tik formaliu ir gramatiniu aspektais (2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 46 punktas).
- 67 Atvirkščiai, kadangi Direktyvoje 93/13 nustatyta apsaugos sistema grindžiama idėja, kad vartotojas yra silpnesnėje padėtyje nei pardavėjas ar tiekėjas dėl, be kita ko, turimos informacijos lygio, šį skaidrumo reikalavimą reikia aiškinti plačiai, t. y. kaip reiškiantį ne tik tai, kad atitinkama sąlyga vartotojui turi būti suprantama gramatiškai, bet ir tai, kad sutartyje turi būti skaidriai apibūdintas mechanizmas, apie kurį kalbama atitinkamoje sąlygoje, konkretus veikimas ir prireikus – šio mechanizmo ir kitose sąlygose nustatyto mechanizmo santykis, kad vartotojas, remdamasis aiškiais ir suprantamais kriterijais, galėtų įvertinti jam kylančias ekonomines pasekmes (šiuo klausimu žr. 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 70–73 punktus; 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 37 punktą ir 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 43 punktą).
- 68 Pagrindinėje byloje nagrinėjamos sąlygos aiškumą ir suprantamumą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi išnagrinėti atsižvelgdamas į visas reikšmingas faktines aplinkybes, įskaitant reklamą ir per derybas dėl paskolos sutarties jos suteikėjo pateiktą informaciją, taip pat į žinias, kurių galima tikėtis iš vidutinio, pakankamai informuoto ir protingai pastabaus bei nuovokaus vartotojo (šiuo klausimu žr. 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 74 punktą; 2015 m. vasario 26 d. Sprendimo *Matei*, C-143/13, EU:C:2015:127, 75 punktą; 2017 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Andriciuc ir kt.*, C-186/16, EU:C:2017:703, 46 ir 47 punktus ir 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 46 punktą).
- 69 Vadinasi, Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 daliai ir 5 straipsniui prieštarauja jurisprudencija, pagal kurią sutarties sąlyga laikoma savaime skaidria, nereikalaujant atlikti tokio nagrinėjimo, koks aprašytas pirmesniame punkte.
- 70 Šiomis aplinkybėmis nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į visas sutarties sudarymo aplinkybes, turi įvertinti, ar finansų įstaiga suteikė vartotojui pakankamą informaciją, kad jis būtų susipažinęs su sąlygos, pagal kurią įpareigojamas sumokėti administravimo mokesčių, turiniu ir veikimu, taip pat su jos vaidmeniu paskolos sutartyje. Taip vartotojui būtų žinomi motyvai, pagrindžiantys atlygį už šį mokesčių (pagal analogiją žr. 2015 m. vasario 26 d. Sprendimo *Matei*, C-143/13, EU:C:2015:127, 77 punktą), ir jis galėtų įvertinti išipareigojimo apimtį, būtent visą šios sutarties kainą.
- 71 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į septintąjį–dešimtąjį klausimus reikia atsakyti: Direktyvos 93/13 3 straipsnis, 4 straipsnio 2 dalis ir 5 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad sutarties sąlygos, patenkančios į sąvokos „pagrindinis sutarties dalykas“ taikymo sritį, turi būti suprantamos kaip tos, kuriomis nustatomi pagrindiniai šios sutarties elementai ir kuriomis ji apibūdinama. Kita vertus, ši sąvoka neapima sąlygų, kurios yra antraeilės, palyginti su tomis, kurios apibrėžia pačią sutartinio santykio esmę. Dėl to, kad administravimo mokesčiai yra įtrauktas į bendrą hipoteką užtikrintos paskolos kainą, jis netampa esminiu sutarties elementu. Bet kuriuo atveju valstybės narės teismas turi atlikti sutarties sąlygos, susijusios su pagrindiniu sutarties dalyku, aiškumo ir suprantamumo kontrolę, neatsižvelgdamas į tai, ar šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalis yra perkelta į šios valstybės narės teisinę sistemą.

Dėl vienuoliktojo klausimo, susijusio su galimu ryškiu šalių teisių ir pareigų, kurias lemia sąlyga, įpareigojanti sumokėti administravimo mokestį, neatitikimu

- 72 Bylos C-224/19 vienuoliktuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad paskolos sutarties, kurią sudarė vartotojas ir finansų įstaiga, sąlyga, pagal kurią vartotojas įpareigojamas sumokėti administravimo mokestį, vartotojo nenaudai sukuria ryškų neatitikimą tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų, nepaisant sąžiningumo reikalavimo, kai finansų įstaiga neįrodo, kad šis mokestis atitinka faktiškai suteiktas paslaugas ir jos patirtas išlaidas.
- 73 Šiuo aspektu iš pradžių svarbu priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją Teisingumo Teismas turi kompetenciją aiškinti Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalyje vartojamą sąvoką „nesąžininga sąlyga“ ir pateikti kriterijus, kuriuos nacionalinis teismas gali arba turi taikyti, vertindamas sutarties sąlygą pagal šios direktyvos nuostatas, turint omenyje tai, kad šis teismas, remdamasis minėtais kriterijais ir atsižvelgdamas į nagrinėjamo atvejo aplinkybes, turi priimti sprendimą dėl tam tikros sutarties sąlygos konkretaus kvalifikavimo. Tuo remiantis darytina išvada, kad Teisingumo Teismui pakanka prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti gaires, į kurias jis turi atsižvelgti, kai vertina atitinkamos sąlygos nesąžiningumą (2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 47 punktą ir nurodyta jurisprudencija).
- 74 Dėl klausimo, ar laikomasi sąžiningumo reikalavimo, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalį, svarbu konstatuoti, kad, kaip nurodyta tos direktyvos šešioliktoje konstatuojamojoje dalyje, nacionalinis teismas šiuo tikslu turi patikrinti, ar pardavėjas arba tiekėjas, sąžiningai ir teisingai veikdamas vartotojo atžvilgiu, galėjo pagrįstai tikėtis, kad vartotojas būtų sutikęs su tokia sąlyga, jei dėl jos būtų atskirai derėtasi (2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 50 punktą).
- 75 Dėl galimo ryškaus neatitikimo Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad jis gali atsirasti vien dėl to, kad pakankamai rimtai kenkiama teisinei padėčiai, kurioje vartotojas, kaip atitinkamos sutarties šalis, atsiduria dėl taikomų nacionalinės teisės nuostatų, nesvarbu, ar tai pasireiškia teisių, kurių pagal šias nuostatas jam atsiranda iš šios sutarties, turinio apribojimu, trukdymu jas įgyvendinti, ar nacionalinės teisės nuostatose nenumatytos papildomos pareigos jam nustatymu (2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 51 punktą).
- 76 Be to, Direktyvos 93/13 4 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį ir nurodant visas sutarties sudarymo metu buvusias aplinkybes ir visas kitas tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas (2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 52 punktą).
- 77 Atsižvelgdamas į šiuos kriterijus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti pagrindinėje byloje nagrinėjamos sąlygos galimą nesąžiningumą.
- 78 Šiuo aspektu reikia atsižvelgti į tai, kad, kaip matyti iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodytos informacijos, pagal Įstatymą 2/2009 klientui tenkantys mokesčiai ar išlaidos turi atitikti faktiškai suteiktas paslaugas ar patirtas sąnaudas. Vadinas, sąlyga, atleidžianti pardavėją ar tiekėją nuo pareigos įrodyti, kad šios sąlygos įvykdytos dėl administravimo mokesčio, galėtų neigiamai paveikti vartotojo teisinę padėtį ir jo nenaudai sukurti ryškų neatitikimą, nepaisant sąžiningumo reikalavimo, bet tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas sutarties sąlygas.
- 79 Turint omenyje tai, kas išdėstyta, į bylos C-224/19 vienuoliktąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad paskolos sutarties, kurią sudarė vartotojas ir finansų įstaiga, sąlyga, pagal kurią vartotojas įpareigojamas sumokėti administravimo

mokestį, gali vartotojo nenaudai sukurti ryškų neatitikimą tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų, nepaisant sąžiningumo reikalavimo, kai finansų įstaiga neįrodo, kad šis mokestis atitinka faktiškai suteiktas paslaugas ir jos patirtas išlaidas, bet tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl bylos C-224/19 tryliktojo klausimo, susijusio su nesąžiningos sąlygos negaliojimo padarinių apribojimu, nustatant senaties terminą

- 80 Bylos C-224/19 tryliktuoju klausimu, kurį reikia nagrinėti prieš dvyliktąjį klausimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad joms neprieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią ieškinių dėl sutarties nesąžiningos sąlygos pripažinimo niekine restitucinių padarinių pareiškimui taikomas senaties terminas, nors pagal nacionalinę teisę ieškiniui dėl nesąžiningos sutarties sąlygos absoliutaus negaliojimo konstatavimo toks terminas netaikomas.
- 81 Šiuo aspektu reikia priminti, kad apsaugai, kuri pagal Direktyvą 93/13 užtikrinama vartotojams, prieštarauja nacionalinės teisės normos, kuriomis nacionaliniam teismui draudžiama pasibaigus apskundimo terminui konstatuoti į sutartį, kurią sudarė pardavėjas ar tiekėjas ir vartotojas, įtrauktos sąlygos nesąžiningumą (2002 m. lapkričio 21 d. Sprendimo *Cofidis*, C-473/00, EU:C:2002:705, 38 punktą).
- 82 Vis dėlto Teisingumo Teismas jau yra pripažinęs, kad vartotojo apsauga nėra absoliuti (2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 68 punktą) ir kad teisinio saugumo sumetimais nustatomi protingi naikinamieji terminai ieškiniui pareikšti yra suderinami su Sąjungos teise (2009 m. spalio 6 d. Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615, 41 punktą ir 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 et C-308/15, EU:C:2016:980, 69 punktą).
- 83 Šiuo aspektu reikia pažymėti, kad, nesant specialių Sąjungos teisės normų atitinkamoje srityje, Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje ir 7 straipsnio 1 dalyje numatytos vartotojų apsaugos įgyvendinimo tvarka, vadovaujantis valstybių narių procesinės autonomijos principu, turi būti nustatyta jų vidaus teisės sistemoje. Vis dėlto ši tvarka neturi būti mažiau palanki, nei panašias vidaus situacijas reglamentuojančios taisyklės (lygiavertiškumo principas), ir ji neturi būti tokia, kad dėl jos būtų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga įgyvendinti Bendrijos teisės suteiktas teises (veiksmingumo principas) (šiuo klausimu žr. 2006 m. spalio 26 d. Sprendimo *Mostaza Claro*, C-168/05, EU:C:2006:675, 24 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 84 Vadinasi, Sąjungos teisei neprieštarauja nacionalinės teisės normos, pagal kurias nėra nustatyta senaties termino pareikšti ieškinį dėl sutartyje, kurią pardavėjas arba tiekėjas sudarė su vartotoju, naudojamos nesąžiningos sąlygos pripažinimo niekine, tačiau yra taikomas senaties terminas ieškinių dėl šio konstatavimo restitucinių padarinių pareiškimui, jei laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų.
- 85 Dėl veiksmingumo principo laikymosi, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad kiekvienas atvejis, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės taisyklės yra neįmanoma arba pernelyg sudėtinga taikyti Sąjungos teisę, turi būti vertinamas atsižvelgiant į šios nuostatos vietą visame įvairiose nacionalinėse institucijose vykstančiame procese, pačią proceso eigą ir jo ypatumus. Turint tai omenyje, prireikus reikia atsižvelgti į pagrindinius nacionalinės teismų sistemos principus, kaip antai teisės į gynybą apsaugą, teisinio saugumo principą ir tinkamą proceso eigą (2019 m. birželio 26 d. Sprendimo *Addiko Bank*, C-407/18, EU:C:2019:537, 48 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 86 Pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad kyla klausimas, ar ieškiniai dėl hipoteka užtikrintos paskolos sutarties nesąžiningos sąlygos pripažinimo niekine restitucinių padarinių yra taikomas penkerių metų senaties terminas, numatytas Civilinio kodekso 1964 straipsnio 2 dalyje.
- 87 Kadangi Teisingumo Teismo jurisprudencijoje trejų metų (2010 m. balandžio 15 d. Sprendimo *Barth*, C-542/08, EU:C:2010:193, 28 punktas) ar dvejų metų (2011 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Banca Antoniana Popolare Veneta*, C-427/10, EU:C:2011:844, 25 punktas) senaties terminai buvo laikomi atitinkančiais veiksmingumo principą, reikia konstatuoti, kad iš principo neatrodo, jog dėl penkerių metų senaties termino, taikomo ieškiniai dėl nesąžiningos sąlygos pripažinimo niekine restitucinių padarinių, būtų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga naudotis teisėmis, kurias suteikia Direktyva 93/13, su sąlyga, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas įvertins šio sprendimo 85 punkte paminėtus elementus.
- 88 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui taip pat kyla klausimas, ar veiksmingumo principą, aiškinamą kartu su teisinio saugumo principu, atitinka nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią penkerių metų senaties terminas ieškiniai dėl nesąžiningos sutarties sąlygos pripažinimo niekine restitucinių padarinių pareikšti pradedamas skaičiuoti nuo sutarties, kurioje yra ši sąlyga, sudarymo dienos.
- 89 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šis terminas, numatytas Civilinio kodekso 1964 straipsnio 2 dalyje, atrodo, pradedamas skaičiuoti nuo hipoteka užtikrintos paskolos sutarties, kurioje yra nesąžininga sąlyga, sudarymo dienos, tačiau tai turi patikrinti tą prašymą pateikęs teismas.
- 90 Šiuo aspektu reikia atsižvelgti į aplinkybę, kad vartotojai gali nežinoti apie hipoteka užtikrintoje paskolos sutartyje esančios sąlygos nesąžiningumą arba nesuvokti pagal Direktyvą 93/13 turimų teisių apimties (šiuo klausimu žr. 2018 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, 69 punktą).
- 91 Kadangi penkerių metų senaties termino, kuris pradedamas skaičiuoti nuo sutarties sudarymo, taikymas reiškia, kad vartotojas gali prašyti sugrąžinti sumas, sumokėtas vykdant nesąžiningą pripažintą sutarties sąlygą, tik per penkerius pirmus metus nuo sutarties pasirašymo, neatsižvelgiant į tai, ar jis žinojo arba galėjo žinoti apie šios sąlygos nesąžiningumą, dėl jo šiam vartotojui yra pernelyg sudėtinga naudotis Direktyvos 93/13 suteikiamomis teisėmis, pažeidžiant veiksmingumo principą, aiškinamą kartu su teisinio saugumo principu.
- 92 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į bylos C-224/19 tryliktąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad joms neprieštarauja senaties termino taikymas ieškiniai dėl sutarties nesąžiningos sąlygos pripažinimo niekine restitucinių padarinių pareiškimui, jeigu dėl šio termino eigos pradžios arba jo trukmės vartotojui nėra praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga naudotis teise prašyti tokios restitucijos.

Dėl bylos C-224/19 dvyliktojo klausimo, susijusio su išlaidų paskirstymo teisinės sistemos suderinamumu su Direktyva 93/13

- 93 Bylos C-224/19 dvyliktuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad joms prieštarauja sistema, pagal kurią dalis bylinėjimosi išlaidų gali tekti vartotojui, atsižvelgiant į nepagrįstai sumokėtų sumų, kurios jam grąžintos konstatavus, kad sutarties sąlyga yra niekinė dėl nesąžiningumo, dydį.

- 94 Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad taikant LEC 394 straipsnį iš tiekėjo arba pardavėjo gali būti priteistos ne visos bylinėjimosi išlaidos, kai visiškai patenkinamas vartotojo pareikštas ieškinys dėl sutarties nesąžiningos sąlygos pripažinimo niekine, tačiau tik iš dalies patenkinamas ieškinys dėl pagal šią sąlygą sumokėtų sumų grąžinimo.
- 95 Šiuo aspektu iš šio sprendimo 83 punkte nurodytos jurisprudencijos matyti, kad nacionaliniuose teismuose patirtų bylinėjimosi išlaidų paskirstymas priklauso valstybių narių procesinei autonomijai, su sąlyga, kad laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų.
- 96 Pažymėtina, kad Teisingumo Teismui pateikta bylos medžiaga neleidžia konstatuoti, kad ši sistema taikoma skirtingai atsižvelgiant į tai, ar atitinkama teisė suteikiama pagal Sąjungos, ar nacionalinę teisę. Vis dėlto reikia priimti sprendimą dėl klausimo, ar su veiksmingumo principu suderinama tai, kad vartotojui tenka padengti bylinėjimosi išlaidas, atsižvelgiant į jam grąžintas sumas, nors jis laimėjo bylą dėl ginčijamos sąlygos nesąžiningumo.
- 97 Tai, ar laikomasi veiksmingumo principo, turi būti nagrinėjama atsižvelgiant į šio sprendimo 85 punkte primintus elementus.
- 98 Nagrinėjamu atveju Direktyva 93/13 suteikia vartotojui teisę kreiptis į teismą tam, kad būtų konstatuotas sutarties sąlygos nesąžiningumas ir ji būtų netaikoma. Jeigu per tokį procesą patirtų bylinėjimosi išlaidų paskirstymas priklausytų tik nuo nepagrįstai sumokėtų sumų, kurias nurodyta sugrąžinti, vartotojai būtų atgrasyti naudotis šia teise, atsižvelgdami į išlaidas, kurias lemtų bylos iškėlimas (šiuo klausimu žr. 2018 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, 69 punktą).
- 99 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į bylos C-224/19 dvyliktąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis, 7 straipsnio 1 dalis ir veiksmingumo principas turi būti aiškinami taip, kad jiems prieštarauja sistema, pagal kurią dalis bylinėjimosi išlaidų gali tekti vartotojui, atsižvelgiant į nepagrįstai sumokėtų sumų, kurios jam grąžintos konstatavus, kad sutarties sąlyga yra niekinė dėl nesąžiningumo, dydį, nes tokia sistema sukuria esminę kliūtį, galinčią atgrasyti vartotojus naudotis Direktyvoje 93/13 suteikiama teise į veiksmingą teisminę sutarties sąlygų galimo nesąžiningumo kontrolę.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 100 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti tas teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

- 1. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas tuo atveju, kai nesąžininga sutarties sąlyga, pagal kurią vartotojas įpareigojamas padengti visas hipotekos įregistravimo ir išregistravimo išlaidas, pripažįstama niekine, nacionaliniam teismui draudžiama nuspręsti, kad vartotojui neturi būti grąžintos taikant tą sąlygą sumokėtos sumos, nebent nacionalinės teisės nuostatos, kurios būtų taikomos nesant šios sąlygos, įpareigoja vartotoją sumokėti visas šias išlaidas ar jų dalį.**
- 2. Direktyvos 93/13 3 straipsnis, 4 straipsnio 2 dalis ir 5 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad sutarties sąlygos, patenkančios į sąvokos „pagrindinis sutarties dalykas“ taikymo sritį, turi būti suprantamos kaip tos, kuriomis nustatomi pagrindiniai šios sutarties elementai ir**

kuriomis ji apibūdinama. Kita vertus, ši sąvoka neapima sąlygų, kurios yra antraeilės, palyginti su tomis, kurios apibrėžia pačią sutartinio santykio esmę. Dėl to, kad administravimo mokestis yra įtrauktas į bendrą hipoteka užtikrintos paskolos kainą, jis netampa esminiu sutarties elementu. Bet kuriuo atveju valstybės narės teismas turi atlikti sutarties sąlygos, susijusios su pagrindiniu sutarties dalyku, aiškumo ir suprantamumo kontrolę, neatsižvelgdamas į tai, ar šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalis yra perkelta į šios valstybės narės teisinę sistemą.

3. Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad paskolos sutarties, kurią sudarė vartotojas ir finansų įstaiga, sąlyga, pagal kurią vartotojas įpareigojamas sumokėti administravimo mokestį, gali vartotojo nenaudai sukurti ryškų neatitikimą tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų, nepaisant sąžiningumo reikalavimo, kai finansų įstaiga neįrodo, kad šis mokestis atitinka faktiškai suteiktas paslaugas ir jos patirtas išlaidas, bet tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
4. Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad joms neprieštarauja senaties termino taikymas ieškinio dėl sutarties nesąžiningos sąlygos pripažinimo niekine restitucinių padarinių pareiškimui, jeigu dėl šio termino eigos pradžios arba jo trukmės vartotojui nėra praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga naudotis teise prašyti tokios restitucijos.
5. Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis, 7 straipsnio 1 dalis ir veiksmingumo principas turi būti aiškinami taip, kad jiems prieštarauja sistema, pagal kurią dalis bylinėjimosi išlaidų gali tekti vartotojui, atsižvelgiant į nepagrįstai sumokėtų sumų, kurios jam grąžintos konstatavus, kad sutarties sąlyga yra niekinė dėl nesąžiningumo, dydį, nes tokia sistema sukuria esminę kliūtį, galinčią atgrasyti vartotojus naudotis Direktyvoje 93/13 suteikiama teise į veiksmingą teisminę sutarties sąlygų galimo nesąžiningumo kontrolę.

Parašai.